

1913

საქართველო

საბავშვო
მხატვრობა

„მშობელი“ წიგნების გამომცემი.

ბიურგოზისტვი.

№ 22

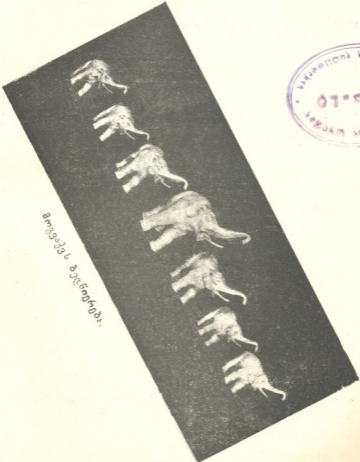
საქართველოს საზოგადოებრივი მეცნიერებათა აქადემია

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია

№ 22.

თბილისი, 1913 წ.

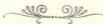
მთავარი რედაქტორი

შ ი ნ ა ა რ ს ი:

I — მოგვაქვს ბედნიერება, — სურათი	1
II — შიხის შირო, — ლექსი ა. სიხარულიძისა	3
III — ბავშვები, — ბიუსი ერთ შიქმელებად, ნინო ნაკაშიძისა	6
IV — დიუნჯებულ ნათესაებში, — დავით გილოსანიძისა	14
V — მუქთა ხორა მცენარეები, — (გაგრძელება) შიქმე-ნიღო იტა ნაკაშიძისაგან.	19
VI — გასართობი: — რებუსის და ამოცანა-ვაამოცანების აღსნა	24

მისას მარო.

ისამ თვისი ზაწა ვახო
 წელს სკოლაში მიაბარა;
 ბუსრულა შვილს წადილი
 და მით გული გაუხარა.

დადის კლასში ხეუნი ვახო,
 ზატარა—გოჯის ხელა,
 მაგრამ სწავლა-ბეჯითობით
 გაბაკვირბ ერთობ უველა.

ცუბრეშეულა ცელქი მარო
ვედრებს მუდამ ვანოს:
—უთხალ მამას, მეც დიდი ვალ,
ლომ სკოლაში შემიყვანოს;

ჰ, შემხედე! შენ-ხელა ვალ,—
ამბობს და თან უწმინება,
ფუხის თითებზე იწევა,
მაგრამ მხრამდი მამას ვერ სწუდება.

—მამა!—ეტყვის ვანო მიხას,—
იცა, რას გთხოვს ცელქი მარო:
დიდი ვარო—გაიძინის,—
სურს სკოლაში მიაბარო.

—აქ მო, მარო,—უთხრა მიხამ,
—რა განქრებს, მოესწრები,
დაიცადე, ზატარა ხარ,
ძალე დიდი გაიხრდები,

და სკოლაშიც მივაბარებ...
ვანოს ტოლა ზრ ხარ ჯერ...
მაგრამ მარო თვისას ამბობს,
რომ ზაწა, ეს არ სჯერა.

ერთხელ მარომ, როცა სახლში
ვერაგინ ვერ დაინახა,
მწრბულ ლოკინზე მიგდებული
ძველი ჰარკი გამოიხას,

სურათების წიგნი ჰქონდა,
ზეტრე-მიამ რა უეიდა,

ზარკში ჩასდო, შემდეგ ზარკი
მხარსე მარჯუედ კადიკიდა,

და გაგურსლა, გაცუნსულდა;
უცებ გახნდა სკოლის წინა;
როცა ძარო დაინახეს,
უვლას ერთ-სმად გაუცინა.

ძარო შეერთა, აიბუსა,
გამოიქცა ისევ მინა,
ამბობს: აღბად ზატარა ვარ,
უვლას მიტომ გაუცინა.

ი. სიხარულიძე.

ბ ა ვ შ ვ ე ბ ი.

ზივსა ერთ მოქმედებად.

მოქმედნი პირნი:

1) დედა.	6) პეტეკო.
2) მარიკო.	7) სანდრო.
3) ირა.	8) კატო.
4) ჯამბაზი—მიტო.	9) ელიკო.
5) მოხუცი—მიტოს პაპა.	10) ფროსიკო.

ბავშვები—ვაჟები და ქალები.

ზაფხულის საღამოა. საიგარაკო სახლის აივნის წინ, ბაღში, ხის ქვეშ, შავიდაზე აწყვეია მომზადებული დაწმენდილი ჩაის კურკელი, სამოვრის გარდა. შავიდასთან დგას დედა, ალაგებს სუფრას. ირა ჯობზევა გადა-
 მჯდარი და დააქენებს; მარიკოს დედოფალა უკირავს და ულოლიავენებს.
 ბაღს ირგვლივ მესერი აქვს შემოვლებული.

- ირა.** (დინახავს, რომ დედა ყუთს იღებს ბელში და მიაქენებს ჯობს მასთან) დედა, დედიკო, ერთი კამფეტი მომეცა.
- დედა.** ახლავე, ახლავე, ჩემო ბიჭუნავ! (იღებს კოლოფიდან კამფეტს).

- მარიკო.** (მიდის დედისაკენ და ჩუმად შესცქერის).
- დედა.** შენც, შენც მოგეკმ. (ორივეს აძლევს კამფეტს).
- ირა.** (საჩქაროდ იგდებს პირში კამფეტს და მარიკოს შეხედავს) შენ მარიაკოს უკეთესი მიეცი. ძე კიდევ მომეცი.
- დედა.** როგორ არა გრცხვენია სარბობა, ირა? საიდან მიფეცი უკეთესი, ვუკლა ერთხანია... მამ აბა ჭკვიანად იუბავით! ძე ასლა მივდივარ, და ჩქარა დაებრუნდები. თქვენ, არაფერს სელი არ ასლათ, აქ ბაღში ითამაშეთ და, რომ მოვალ, კიდევ ორ-ორს კამფეტს მოგცემთ.
- ირა და მარიკო.** (ერთიან ხტუნაობენ და ტაშს უკრავენ სიხარულით). დედა კიდევ მოგვცემს კამფეტს, კიდევ მოგვცემს. (დედა იცინის, ჰკოცნის ორივეს, იხურავს თავზე თხელ დოლოზანდს და მიდის. მარო გაჰყვება დედას. ირა რაღაცას ეძებს კოლოფებში. როცა დედა გავა კიშქარში, მარიკო მობრუნდება და დაინახავს ირას).
- მარიკო.** ირა, ირა, როგორ არა გრცხვენია, დედამ რა დაუბოზა: ჭკვიანად იუბავით, არაფერს სელი არ ასლათო. შენ დედა არ გიყვარს, არაფერს არ უკონებ.
- ირა.** უაი, უაი, დამაფიქვდა. მეტს აღარ ვიხამ, მარიაკო! (შიორბენს მარიკოსთან, მოეხვევა). მარიაკო, მოდი რამე ვითამაშოთ!
- მარიკო.** კარგი, ვითამაშოთ, მაგრამ რა ვითამაშოთ? დედოფალა, კინდა?
- ირა.** დედოფალა... ნწ... არა... მალეულობა ვითამაშოთ.
- მარიკო.** არა, მეფობა სჯობია.
- ირა.** მამ კარგი—მეფობა ვითამაშოთ. ასლავე დაუძახებ სანდროს, ჰეტოას...
- მარიკო.** კატონაც, ფროსიკონაც, ელიკონაც...
- ირა.** კარგი, კარგი, ვუკლას დაუძახებ. (პირბის შესართავს სანდროს გვერდით და იძახის) ჰეტოკო, სანდრო, ფროსიკო!...
- სცენის ვარ. ხმები.** რა? ჭაბ...

ირა. ზეტო, სანდრო, მოდით, მოდით, ეველებ! გოგოებსაც წამოიყვანეთ, ვითამაშოთ ბაღში.

სცენის გარ. ხმები. ახლავე, ახლავე მოვდივართ; (ცვირილითა და ერთბაშად შემოცვივდებიან ქიშკარში ბავშვები: ქალები, ვალები. ზოგი ჯოხის ცხენზეა გადაშჯდარა, ზოგს დედოფალა უჭირავს ხელში).

ბავშვები. აბა—რა ვითამაშოთ?

მარიკო და ირა. (ეგებებიან, ერევიან ბავშვებში ერთად). შეფობია, შეფობია ვითამაშოთ!

რამდენიმე ხმა. არა, არ გვინდა.

ფროსიკო. შეფობია მოსაწყენია.

სანდრო. ღანტობანა!

პეტკო. აქ ადგილი არ არის: არ შეიძლება.

უველანი. არა, არა, ღანტობანა არ გვინდა!

კატო. (ცვირილით) მოდით, ფერსული ჩავაბათ!

პეტკო. თქო, გამოიგონა გოგოების სათამაშო. არ გვინდა ფერსული!

ელკო. არ ვინდათ ჭ ბმანდებოდეო; რაც ვინდათ—ის ითამაშეთ.

ფროსიკო. ჩვენ ფერსული გვინდა.

ირა. არა უშავს, თუ გოგოებს უნდა—ვითამაშოთ ფერსული, ვიძღვროთ..

ხმები. ვითამაშოთ, ვითამაშოთ! (აკეთებენ წრეს, ტრიალებენ და მღერიან სხვა-და-სხვა სიმღერებს).

(ქიშკარში შეუმჩნეველად შემოდიან მოხუცი და პატარა ბიჭი; მოხუცი ამოიღებს სალამურს და დაუკრავს; ბავშვები მოიხედავენ, გაჩერდებიან და თვით ხივილით მიიბუნენ ახალ მოსულებთან).

ხმები. ვაჰაჰა! მოვიდა, „ოინებს კვაჩკეებს, ოინებს კვაჩკეებს.“

მიტო. შაშა, დავიწყო?

მოხუცი. როგორც ბატონებს ნებაჲს. (იყურება აქეთ-იქით, ათვალიერებს მოზრდილებს).

ირა. (წინ წამოდგება) ჰო, ჰო, დაიწვეე, დაიწვეე ჩქარა!

მარო. (სწრაფად მივა ირასთან და უჭურჩულებს რაღაცას ყურში).

ირა. ჩუმაღ იუპვი, ზენი საქმე არ არის! შე თვითონ ვიცდი.
(მიტოს) დაიწვეე, დაიწვეე!

ბავშვები. (გარს ერტყმინ მოცხუეს) აბა, დაიწვეეთ, დაიწვეეთ, შაშა!

მოხუცი. აბა, მიტო, დავიწყოთ, (ჯდება ჯირკვზე და უკრავს სალამურს, მიტო იხდის პალტოს, ტანზე მისხარას კრელი ტანისამოსი აცვია; წელზე ფართე სარტყელი აქვს შემოკრული; ფეხზე—თეთრი წულები აცვია; აგებს მიწაზე ფალასის ნაჭერს და ვარჯიშობს: თავით დგება, მიწაზე, ხელებით გაივლის; ყირაზე გადადის, ყოველ ვარჯიშობის გათავებისას წამოდგება, თავს უკრავს ბავშვებს თეატრალურად და ხელებს უწევს. ბავშვები ამ დროს მზიარულად ყვირიან; იცინიან; იძახიან **ვაშა-ვაშა—რა კარგია... ყოჩაღ... უჰ... ბის, ზის!** და ტაშს უკრავენ. ოინებს რომ გააკეთებს, მღერის—„გაფრინდი შავო მერცხალო,“ „ჩონგურს სიმები გაუბათ,“ და სხვ. სიმღერის შემდეგ მოხუცი საცეკვავს დაუკრავს და მიტო ცეკვობს. დაიღლება, გაჩერდება; გაჩერდება მოხუციც. ორივე მძიმედ სუნთქავს, თმას ისწორებენ. ბავშვები უკრავენ ტაშს და ვაშას უძახიან).

ბავშვები. კიდეე, კიდეე იცმპეე!

მოხუცი. არა, დღეისთვის კმარა! მიტო დაიღალა (ინახავს ჯიბეში სალამურს, მიტო იღებს ქუდს და მიდის ბავშვებთან ფულის სათხოვრად. ბავშვები შერცხვენილნი თავდახრილნი არიან, როცა მიტო ჩამოუვლის. მიტო რომ ირასთან მიადწევს, ირა დასწვდება ქვას, აიღებს და სწრაფად უღებს ქუდში; მიტო ჩახედავს ქუდში, ატირდება, და ტირილით მიდის პაპასთან).

მიტო, (ტირილით) შა-შა, ქ... ქ... ვა ჩა... ჩა... ჩა... მიდვა...

ბავშვები. (მოირბენენ, ჩახედავენ ქუდში და თავზარდაცემულნი ყვირიან) ქვა ჩაუღვა!..

დგებიან; დანახავს მოხუცს და მიტოს, რომლებიც ადგებიან მარჯვენა მხარეს და იმეორებენ: „აჰ, თქვენ აქ სტუმრები გეოლიათ? (მიღის მაგიდასაკენ)“.

მარიკო. (სწრაფად სდგამს ქილას მაგიდაზე და ეხვევა დედას ალღევე-ბული). დედილო, დედა, ს:ეუარელო დედიკო, რო-გორც წახვედი... ირამ... ჩვენ აქ... უთამაშობდით... ბ ვუკები მოვიდნენ... (შიობენს მიტოსთან) მერმე ეს ჰატარა ბიჭი მოვიდა... დედილო, ისეთი ოინები გა-აკეთა, ისე ცუკობდა—თამაშობდა, ისე მშვენებდა იმდერა... ზაზა-კი, დედილო, ისე მშვენებდა უკრავ-და საღამურს, ისე, ისე, რომ... მერე მიტო, —ასე უძსინან დედილო, ამ ჰატარა ბიჭს, — ისე დაიღადა, ოფლი სულ ასე მოასხამდა; (აჩვენებს, როგორ მო-სხამდა ოფლი) და ირამ...

ყველანი. (აღშფოთებულნი) ქვა ჩაუდო!

დედა. არაფერი არ ქესმის... რაო? რა ქვა?.. ვინ ჩაუდო ქვა? (უცქერის მოხუცს და პატარა ბიჭს) ირა სად წავი-და? დაუძსეთ ირას.

რამოდენიმე ბავშვი (შიობიან ძახილით) ირა, ირა! მოდი, მოდი, გუძსინს!

დედა. (მიღის მაგიდასთან) მანამდის აბა აქ სტუმრებს მიუქსალ-მით (ხელს ართმევს მოხუცს და მიტოს. მიტოს თავზე ხელს უსვამს. მარიკოს). გუძსინსმლებს აზირებ, აბა დაუბ-ცურდი, გაკვირებინსმლდა; ჩვენ დაუძსნდებით. (მარიკო გარბის და გამოაქვს სხვა-და-სხვა საკმელები და ხილი). რა კარგი ბიჭუნა გეოლიათ. ვატეობ—ჩემ ცელქ ბიჭს უწვეინებთ თქვენი შვილი-შვილისათვის. გუბატეოთ ღუოის გუღისათვის. დაბძნდა თ. მითხარით, რაშია საქმე და კიდევ გითხოვთ გუბატეოთ, თუ შეკიდობთ.

მოხუც. კბადლობთ, ქაღბატონო; არა უძაქს რა: სომ მოკესნე-ნებათ, ბავშვები არიან, სუ გაწვერებთ. თქვენმა ბავშვ-მა, რასაკვირველია, ისუმრა: იმისთვის ეს გასარობდა,

ჩემსას-კი ეწინა. როგორც მოკესსენება— ამისთვისაა
თამაშობა და ოინები ლუკმა ჰურია. დიდიდან ხალა-
მოძდი ესო-ესო დაუდივართ, თვითო კანჭიკობით ვა-
გროვებთ და იმით უცხოვრობთ. კეთილი ხალხი არ
კამოილევბა ქვეყნად: კვამლევენ თვითო-თორთა გროშს
და ვირჩენთ თავს; ეს ბავშვი ჩემი შეილის-შეილი
განხლავსთ, სრულიად ობოლი შეავს: არც დედა არც
მამა არ გაანჩინა და შე-კი აბა რაღა შემიძლია, ოთს-
მოც წელიწადს აღარბ მაკლია-რა... ექვ. ქალბატონო,
ჩემი სილატაკე, თორემ ამის ხნის ბავშვები სკოლაში
დადიან, სწავლობენ, ღ ეს-კი... მგერამ— ექვ... (შვა-
რედ ჩაიქნევს ხელს). დღეს დილას აქეთია დაუდივართ:
დაიდალა ბავშვი, სომ იცით... ეწინა... ქვა რომ...
(მოხუცის ლაპარაკის დროს დედა თავს აჭნევს; ეტყობა მას
ლაპარაკი აღონებს; ბავშვები მოიყვანენ ირას).

ირა.

(თვალ-ცრემლიანი) დე... დე... და... მხ... მანატრე!

დედა.

(შწუბარედ) ირა, ჩემო სავუარელო ბიჭიკო, ნუ თუ
შენ ასე უგულო ხარ, რომ ჰატარბ ბიკს ფულის მ-
გიერ ქვა მიეცი? განა უნდა აწვეწინო ასე ვინმე? არა
გრცხვენია, შეილო?

ირა..

(ტირილით). მრცხვენია, დედილო მრცხვენია, შენი
ჭირიძე. (მიიბრუნს დედასთან, ჰკონის ხელზე, შემდეგ მი-
ლის მიტოსთან და მოჰკიდებს ხელს), მიტო, მანატრე, შე
არ მოვიფიქრე, ფული არ მქონდა, ნუ დამემდურე-
ბი... ვინდა, ჩემ ახალ ტანისამოსს მოგცემ? (დედას
მორცხვად) შეიძლება, დედიკო?

დედა.

(ნასიამოვნები, თავს უქნევს) შეიძლება.

ირა.

წავიდეო, მიტო, ისეთი კარგი ტანისამოსია— ღურჯი,
აბა, წავიდეო, ჩაიცვი, შე მოგცხმარები, (ორივენი ხელი-
ხელ ჩაკიდებულნი მიდიან).

დედა. (მოხუცს). აჭა, შერეგდენს; მადლობა დეერთს, ასევე...
სჯობს.

მოხუცი. ჰე, ჰე, ჰე. ბავშვების საქმე ასეა: ჩხუბიც და შერეგე-
ბაც ჩქარა იციან. (მარიკო შემოდის; მოსამსახურე მოჰყვე-
ბა ადუღებული სამოვარით ხელში, რომელსაც დეამს მაგიდაზე.
ბავშვები შეგგუფდებიან ერთად და წასვლას აპირებენ).

დედა. ბავშვებო, თქვენ სად მიდინართ? არა, არა, არ წა-
სვიდეთ; თქვენც დაბმანდით, ჩვენი სტუმრები იყავით,
ჩაი მიირთვით. კამფეტებიც მოვიტანე; მარიკოს შუ-
რბაცა აქვს... (ბავშვები გახარებულები ბრუნდებიან).

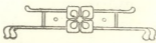
მარიკო. (გახარებული გადაეხვევა დედას და ჰკოცნის). დედილო,
რა კარგი ხარ, რა მშენიერი! (ბავშვებს). ჰეტო,
ნიკო, ფროსიკო! დასხედით აქეთ, სკამი აქ არის;
ახლავე კიდევ მოვიტან! (მოაქვს სკამი; ბავშვები ეხმა-
რებიან მარიკოს, ყველანი სხდებიან; დედა ჩაის აკეთებს, ირა
და მიტო გამოდიან; მიტოს ახალი ტანისამოსი აცვია).

ყველანი. (მოხუცისა და დედას გარდა წამოცვიდებიან და ტაშს უკ-
რავენ). ვაშა, ახალტანისამოსიან მიტოს გაქმარჯოს!
ვაშა! . ვაშა!..

მარიკო. (შიორბენს მიტოსთან, მიატრიალ-მოატრიალებს, გახარებული
ათვალიერებს, შერევე სწრაფად მივა მოხუცთან) ჰაჰა, სა-
უვარელო ჰაჰა, ირა შეტს არასოდეს აღარ მოიქცევა
ასე; ავიცი არ არის ჩემი ძმა: შესცდა, ჰაჰა. სომ
აღარ უჯავრდები?.. (მოხუცი იღიმება და თავზე ხელს უს-
ვამს მარიკოს).

ნინო ნაკაშიძე.

(ფ ა რ დ ა).

დავიწყებულ ნათესაგებში.

I

კათბთვის მსიბლავი დამეა. დღეურ სიცხის-
საგან მოწყვეტილი ბუნებაც-კი მისცემია
ღრმა მილსა, და მის უთვალავ ავლა-დიდუ-
ბას დასდგომია ერთადერთ დარაჯად მთვარე. ეს თოვლივით
სწეტაკ—ჯანსიანი დარაჯი ამაყად და არსეინად უკლის ბუ-
ნებს, რადგან დარწმუნებულია, რომ მტერი ვერას გაუბედავს
მის დამამკვეთელსა. უსაქმური ვარსკვლავები შეკროვილან
ჯგუფ-ჯგუფად, მნიარულად უამბობენ ერთმანეთს სღაპრებს
და ცდილობენ შეცდინონ მთვარეც, მაგრამ ამაოდ: შრომის
მოყვარე მთვარე სულით და გულით ასრულებს თავის მოვა-
ლუობას..

სამარისებური სინუშეს სოფელ კახიანში. ნამკლავის ტრი-
ალით უწყალოდ დაღლილი მცხოვრებნი მისცემიან ტკბილ
მოსვენებას, რომელსაც იმფათად თუ არღვევს მამლების ეი-
ვილი და ძაღლების ეევა; თითქო ესმით, რომ ზატრონების
გაღვიძება დღეს ცოდაა. სინუშეს დაქინებით არღვევს მხო-
ლოდ ერთადერთი გიგლოს ძაღლი, შურა. ჯერ-ჯერობით
გამოცდილება აკლია და ამის გამო ჰგონია, რომ დამე აუცი-
ლებლად საჭიროა ეევა; მისჯ ომია სახლის კარებს, აუწყია

მძღვა კისერი, თითქო ვარსკვლავებს უჯავრდებო, და წამდა უწუმ იეფება, სამჯერ სედი-სედ. იქნება მძიმარა და ეფით იმაგრებს გულსა? შეიძლება! მაგრამ გასაკიცხავი აქ რა არის: ჯერ სომ წლისაც არ არის, თუძეა დიდი ტანისა. ან როგორ არ შეეძინდება? გიგლოს სახლთან ახლოს სომ დაბურული ტყეა, და მურას ბევრჯერ ეუგონია იქიდან საძინელი ღმუილი, და ჰატრონს უთქვამს—შეღისააო. რა არის ეს შეკელი? უსათოღ საძინელი არსება. არაფერია, მურა კარგი ძაღლი დადგება, რადგან დედა მისს, კანას აღმასას, კარგადა ჰყავს გარწვონილი: მურამ წინებულად ისწავლა ეფეა ისეთი ბოხის ხმითა, რომ შეკელს-კი არა, თუნდა დათვსაც-კი შეეძინდება.

— აუ - აუ - აუ - ! — ბევრთად გაიძახის მურა თავის ბოხის ხმით ნასწავლ-გაკვეთილს, და თითქოს მორე მურა უზასუხებს ტყის მხრიდან აგეთივე ხმითა.

— დადექ, შე სამკლეე, არ დაგაძინა დედა-ღვთისამ! — შესძახა ეფეისაგან გამოღვიძებულმა გიგლომ, მოულოდნელად გახნდა კარში და მწარე წინელი უთავაზა მურას სურგში.

იწმუტუნა ნაწეინმა მურამ და ისევე ძაღვ განუძა, რადგან ძალიან შეაფიქრინა ჰატრონის სიტყვებმა; მაგრამ ბევრიც რომ ეტეხა თავი, აბა რას გაიკებდა, რა არის „სამკლეე“ ან ჰქონდა-კი საბუთი წეენისა, როდესაც წლისა სრულდებოდა, მაგრამ ისეთივე უსწავლელი იყო, როგორც მუშუ-მწოვარა ლეკვი. ბევრი იფიქრა, და კადასწევიტა დღესვე გაიცნოს შეკელი, მიუხედავად იმისა, სიცოცხლის ფასადაც რომ დაუჯდეს ცნობის-მოყვარეობა.

თქმა და შესრულება ერთი იყო. გაუდგა წეენი მურა სოფლის გზას ტეისაკენ; ამ გზას კარგადა სცნობდა, რადგან ბევრჯერ გაჭეოლია გიგლოს, შეძის მოსატანად რომ წავიდოდნენ. მიდის მურა ეურებ-აცქევიტილი და თან

ცხვირს ატრიალებს აქეთ-იქით: წინებული ენოსვა აქვს მუცელს და იცის, რომ არ მოსტყუვდება. აკერ შესდგა კიდევ და მოემზადა მტრის დასახვედრად. მართლაც, ტუის განაპირვე კამონხდა უცნობი ცხოველი. მურამ შორიდან დაუწყო სანჯვა. ნუ თუ ეს არის მკელი? ნამდვილი ძაღლია: ისეთივე შავი, როგორც მურა, ხშირ და გრძელ — ბალნიანი, ისეთივე მოკლე, ნძიტი ვურები, განიერი, ჭკუის მახვებელები, მუბლი, გრძელი ცხვირი და მშვენიერი, ბასრი კბილები; სწორედ რომ სედ-გამოჭრილი მურაა; მხოლოდ კუდი აქვს ხეგანაირი: მამინ, როდესაც მურასი მამაცურად სემოდ იცქირება, უცნობისა — ქვემოდაა გადმოგრესილი. მაგრამ ეს ხომ სულ უბრალო რამეა! განა შესობლიანთ თოლიანს კუდიც ძირს არ იცქირება სოლმე, როდესაც გაუვლის მურას დგანს, აღმასსა? ბევრი აღარ იფიქრა მურამ და მიუბრუნდა უცნობს.

— გზა მშვიდობისა, ზატე-ცემულო! თუ რომ წუენდა არ მიიღებ ჩემ თხოვნას და გამიწევ საძსახურს, მითხარი, როგორ უნდა მოენახრო აქ მკლების ბანაკი; დიდი სურვილი მაქვს მეგობრულად ვუწვიო მათ და გავიცხო. ან თუ მკელი ხარ, — გაგონილი მაქვს, მკლები ძაღლებსა ჰკეანხნო, — გჯერა ჩემი გულ-წრფელობა და არ გეთაკილება ჩემთან მეგობრობა, მითხარი ზირდაპირ და გამიძებს წინ.

— ზირიქით, შენისთანა სტუმარი და მეგობარი ჩვენთვის მეტად ძვირია და სსსიამოვნო. თუძცა მე საქმესე მივდიოდი კასიანში, მაგრამ ამის შემდეგ აბა რაღას წაუბალ. ენდე ჩემ სიბერეს და გამომევე ბანაკში; სიტყვას გაძლევე, რომ კარგ მასწინძლობას გავიწევ, და დარწმუნებული ვარ, რომ, გაიცნობ თუ არა მკლებს ახლო, ირჩევ სამუდამოდ მათთან დარჩენას.

მურა ენდო მოლანაბრაკეს, გაჭევა და ძაღუ მივიდა კიდევ მკლების ბინასე.

II

კლეის სისწრაფით ხმა გავარდა ბანაკში, ჩვენმა ტოტიამ სტუმრად ძაღლი მოიყვანაო; მოაწუდა დიდ-ძალი რუხი და შავი ძკელი; აუარ - ჩამოუარეს, ასუნ - დასუნეს, გაუღი-მეს, გაუღრიტეს და დიშვილით ხალაში მისცეს სტუმარს. მურა სდგას გაძეძებული, ხმას ვერ იღებს, უერები საცოდავად ჩამოუქრია და კუდი საპარცხეინოდ მიჭკრობია მუცელს. დარწმუნდნენ რა ძკლები, მურა მართლა შეგობრულად სწევვია მათ, ისევ დაიძახნენ თავ-თავის ადგილებზე...

მურამ იცის, რომ მასწინძლებს საყარაულო არაფერი აქვთ, ამიტომაც დააპირა არსებინად ძილის გამოცნობა. მონახა მუდრო ჭ ბალახიანი ადგილი ჭ ამაყად წამოიჭიმა, კაპოოვილი თავისი გმირული ნაბიჯით და ახალის ნაცნობით; მაგრამ სასტიკად მოსტყუება: ძკლებმა ჩვეულებისამებრ ასტყეს საძინელი დიშვილი; მურამ იფიქრა, რომ უსრდულობაა არ მიიღოს მონაწილეობა ამ საერთო საქმეში, და დაიწყო თავისებური ეჭვა, რომელიც ტყეში საძინელებად გადაიქცა. ტოტიამ ივრძნო სტუმრის შეცდომა, მაგრამ ვერ გაუბედა თქმა, არ ეწეინოსო; ახლა მხოლოდ იმას-ღა ჭოიქრობდა, როგორ მოიქცეს ისე, რომ სტუმარი გადაარჩინოს გაძმაგებულ ამხანაგების ბასრ კბილებს და არ დაარღვიოს თავისი პატიოსანი სიტყვა, აუარ—ჩამოუარეს, გაუღრიტეს, შეჭბღვირეს, შეჭღრინეს მურას ძკლებმა, მაგრამ ვერაფერი გაუბედას ტოტიას ხათრით...

ასე გავიდა ღამე და შემდეგი დღეც...

ისევ დაღამდა. მორე ღამეა მურა სტუმრად და არაფერი უჭამია; ან რას შესჭამა, როდესაც თვით მასწინძლებიც მძიურები არიან. სირცხვილისაგან ტანჯულმა ტოტიამ იხმარა თავისი გამოცდილება და ბოლოს გამოიხატა სადღაც ცხენის

ლემი; ერთობადა, დიდი ხნისა იყო, რაკი ჭებები დაჭაბუღებულნი
 ნებოდნენ. დიდის ამით მოიწვიეს მასწინამლებმა სტუმარი ნა-
 დიმზე, მკლები სულ ტუნებს ილოკაგდნენ, კმაყოფილნი კემ-
 რიელი ცხენის ძვლებითა, მურამ-კი, ჩასტაკა თუ არა ცხვირი
 მურალ ლემში, მაშინათვე ფრუტუნნი მორთო. მკლებს ეს სა-
 შინლად ეწეინად, შეურაცყოფად მიიღეს: აუარ-ჩამოუარეს,
 გაუღრიჭეს, შეჭბღვირეს, შეჭღრანეს და თვალში ამოიღეს სა-
 კბენი ადგილები, მაგრამ ჯერაფერი გაუბედეს ტოტინას ხათ-
 რით და ისევე დამიძლენენ. ტოტინამ როგორც იყო წაიუყანა
 სტუმარი თავისას და იქ წუნარი მუსნაიეთ დაუმტკიცა მურას;
 რომ სჯობს მისთვის სახლში დაბრუნდეს. მურამ იგრძნო ამ
 ორ დღეში ახალი ნაცნობების შიშივე ხასიათი, მიიღო ეს გულ-
 წრეული რჩევა და გათენებისას ისევე თავის სახლში ამოჭყო
 თავი.

კიკლო ცოტა არ იყოს დაძნადა და კრძნობდა თავსა
 მურას წინაშე და ამიტომაც სინარულით მიიღო მოულოდნე-
 ლად დაბრუნებული მურა...

ღღეს მურამ კარგად იცის, რას ნიშნავს სიტყვა „სამგლე“,
 და ამიტომაც სცდილობს ჭკვიანად მოექცეს, რომ არ დაიშინა-
 როს ზატრონის საშინელი ღანძლავა.

დავ. კილოსანიძე.

მუქთა ხორა მცენარეები.

სვართქელა ბინადრობს თავის „მსხინძლის“ ღეროზე; ნიადაკით ვერ სარკებლობს; არიან ისეთი მუქთა ხორები, რომლებიც მსხინძლის ფესვებზე მოიკვლათებენ და მით დიდად აზარალებენ მცენარეს. მკვლით დ ავილოთ ეს უღმობელა მტერი თამბაქოსი „ევაფილა“, რომელიც მეთამბაქოებს დიდ ზარალს აძლევს. „ევაფილა“ იზრდება თამბაქოს ძირთან; ფესვები არა აქვს, რომ ნიადაკიდან საზრდო ამოიტანოს; მისი ღერო ებღუჭება თამბაქოს ძირს, როგორც წურბელა სწოვს მის მსახრდოებელ მსხლას და თან სრულებით უცვლის თამბაქოს ხახუს; აღარც ღერო, აღარც ფოთოლი თამბაქოსი აღარსად სჩანან; მათ მკვირბად აიძარბება ნიადაკიდან ერთი სულ ევაფილებით შემკული ღერო; ასე რომ, თამბაქოს მკვირბად, მის ადგილან ვხვდავთ ევაფილების ბუჩქს.

რა ემართება ამ ევაფილების მსახრდოებელ მცენარეს, თქვენ უკვე იცით: ის იღუპება, ამ ქვენიდან უნაყოფოდ ქრება.

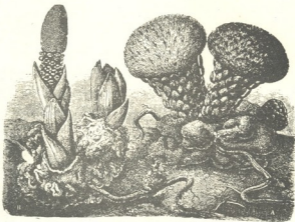

თამბაქოს მტერი „ევაფილა“

ამერიკის და აზიის ცხელ ადგილების დაბურულ ტყეებში და მწვანე სქელი ბაღასით დაფენილ ველ-მინდვრებში ხშირად შეხვდებით მერტად საეურადღებო მცენარეს. ეს მცენარე

ძლიერ წაბკავს სოკოს, მკერამ, როცა დაუკვირდები, რომ სოკო არ არის. დაუკვირდი ამ სურათს! სად აქვს მას ან ღერო, ან ფურცლები, ან ფესვები? არაფერი არ მიუკავს სხვა მცენარეს: ღეროს მკვიერ რღაც უსახო ბელტია. ეს მცენარე დაბმანებულია სხვა მცენარის მიწზე, ვოველი მხრით შემოსევიდა და სწოვს მის მასხარდობულ წვესს.

მეორე ამგვარი მცენარე იხრდება მუხის და ლედვის ძირებზე. იმისი თავი თითქმის ვაკეცის თავის სისხო იხდება; ღეროც არ აქვს წვრილი; ასე რომ ამისთანა დიდი „სტუმ-

კო მ ბ ა ლ ა.

რის“ გამოხატულებად საჭიროა ბლომად იუკეს მასხლაც, და ამ მასხლას, თავის სუბედუროდ, უხვად აწვდის „მასწინძელი.“ ამ მცენარეს უწოდებენ სახელად „კომბალას.“

მუქთა სორობა სმირად ამხსინჯებს მუქთა სორას. ვოველ მწვანე მცენარეს, როგორც თქვენ იცით, აქვს ძირი, ღერო და ფოთლები. აბა თვალი გადახვევით, რა ლამაზად ამართულა ასოვანი ჭადარი, თითქო ცას ებჯინება თავის წვერითაო. აი ეს ნამდვილი მწვანეიერი მცენარეა!

აბა ახლა წარმოიდგინეთ საბრძოლო „კომბაღა“, „სეზონი“ თქვამს? განა მახინჯები, დასახინჯებულები არ არიან? საწვლები მხოლოდ იმის ცდაში არიან, რაც შეიძლება მეტი სასწრაფო წაართვან სხვას თავის გამოსაკვებად.

ამ მუქთა სორა მცენარეებს ცოტათი მაინც ემხნევათ დერო; მაგრამ არის ისეთი ახირებული მცენარე, რომელსაც სრულებით დერო და არც ძირი არ მოეძებნება, ცხოვრობს-კი თავისებურად და დიდხანსაც ცხოვრობს.

არის საკვირველი უსარ-მასარი დეკ-გძირი ევაგილი; ისრდება კუნძულ სუმატრასე, სახელად „რაფლეხია“ ეწოდება; სიდიდით მას ტოლი არა ჰქვას ევაგილთა შორის ძოელ დედამიწასე. თვითყული ფოთოლი ამ ევაგილისა სასეკარ არშინის სიგრძეა; ძოელ ევაგილის-კი ერთი კიდიდან მეორემდის ერთ-ნახევარი არშინი სიგრძე აქვს.

ეს დეკ-გძირი ძვეს ბრტულად ველური ვასის ძირსე, რომელიც აძლევეს მას სასრდას. იმ ადგილსე, სადაც ევაგილი დაბრძანებულია, გამოუშვია მრავალი საწუწნავეები, ჩუქვია ვასის ძირებში და სწოვეს იქიდან ევაგი ვასის ფოთლებში დამხადებულ წვესს.

რა საჭიროა ამ მუქთა სორასათვის დერო ან ძირი, როცა საჭმელი „მასხინჯელის“ სხეულიდან ზირდაზარ გადადის მის სხეულში? რაფლეხიას მტერი ვერაფერს დააკლებს, რადგან მას ისეთი ძურალი სენი ახდის, რომ ვერაფეთარი ცხოველი ახლოს ვერ კვარება, და რამ უნდა შეჭამოს მისი ევაგილის სორციანი, დიდრონი ფოთლები?

ს ა ფ ლ ე ხ ი ა

აი თქვენ თვალწინ ნაცნობი ფითრია. რა ღამეხიანი მშვენიერი თაიგულია, თეთრი მარგალიტებით შემკული! — გაძიხნით თქვენ, როცა სედავთ სესე ფითრს. გენა ნებათ მისი მოჭრა: ისე ამშვენებს იგი ხეს. მაგრამ ნუ დაგნანდებთ, მოსჭერთ, ღრმად ამოსჭერთ ის ადგილი, სადაც ფითრი დაბრძანებულია, თორემ დაღუწავს ხეს. ვერა სედავთ: ნაყოფს სე აღარ იძლევა, და, თუ მოგვცა, ისიც აღარ მწიფდება რივიანად.

საიდან განხდა ამ სესე ეს წვეული მუქთა ხორა?
აი როგორ მოხდა ეს.

ფ ი თ რ ი

ფითრს ასხია თეთრი, მარგალიტის მსგავსი, ნაყოფი, რომელშიაც თესლია მოთავსებული. ძლიერ სედავრელი საჭმელია მამვისა ფითრის ნაყოფი; გაძიება მამვი, გადაფრინდება მორე სესე; თან გადააქვს ფესვით ფითრის ღორწოიანი თესლი. აქ მამვი ცდილობს ფესვიდან მოიძიოს თესლი: დაწვეებს ნისკარტით ფესვის წმენდას; ასედა თესლი ნისკარტზე ეწეება. როგორ მოიძიოს ნისკარტიდან თესლი? კახურებს ხის ქერქს, ნახურებში ჭეოფს ნისკარტს და სტოვებს

იქ თესლს. ფითრსაც მეტი არა უნდა რა. თესლი ვადვივდებოდა, მსხლის კანში ჩადგამს ფესვებს და მიეკვება განცხრომას: იზრდება ფითრი, იკვებება თავის „მასწინძილის“ სარჯით, თვითონ სუქდება, მრავლდება, „მასწინძილი“-კი სუსტდება, ხმება.

ფითრის ტოტი

დიდხანს ცოცხლობს ფითრი, რადგან მისი „მასწინძილი“ სე მრავალწლოვანი მცენარეა და იძირად დიდხანს უძგვრდება მტერს, მაგრამ ბოლოს მანც მისი მსხვერპლი ხდება.

მრავალი მუქთა ხორა აფუჭებს ჩვენ მცენარეებს. ზირველი შეხედვითვე ვერც-კი შენიძნავ, რომ ეს მცენარე მუქთა ხორა არის: იგივე ბალახი გგონია, მაგრამ ხშირად საშინელ ზიანს აღეკვინ თავის მარჩენელ ბალახებს, რადგან მათი საზრდოთი იკვებებიან.

გვიმბრა

უმრავლეს მწვანე მცენარეს აქვს ვვაგილი, მაგრამ არიან ისეთი მცენარეებიც, რომლებიც სრულებით არა ჰვავებიან. ესენი მრავლდებიან აგრე-წოდებულ „სპორებით“ ამაკვარ მცენარეს უვაგილო მცენარე ეწოდება: მაგალითად, კვიმბრა, სავსი, სოკო და სხვანი.

კვიმბრას ვვაგილების მაკიერ ასხია ფოლბაქების მსგავსი მტკნაბი; ამ მტკნაბში მრავალი ზარკია, მტკვრით სავსე; ეს

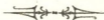

მტვერი არის თესლი გვიძობრისა. როცა ჰარკები დაშლილდება, გასკდება და გამოიურება მტვერი, რომელიც სცვივა მიწაზე და წარმოშობს ახალ მცენარეს.

ამგვარადვე მრავლდება სოკოც. არც სოკო უკავის. სოკო შედგება სამი ნაწილისაგან. უძთავრესი ნაწილი სოკოსი არის ფესვები, ნიადგუში ბადესავით გადახლართულ-გადმოხლართული. იმითი სწოვს სოკო საჭირო საზრდოს.

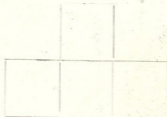
იტა ნაკაშიძე.

(დასასრული იქნება).

მე-21 №-ში მოთავსებულ რამზის და ამოცანა-გამოცანების აღსნა:

- 1) დაჯგურ ხმალი—არ დახანდა კვადლი.
- 2) როგორც ამ სურათზეა ნახუენები—ისე უნდა აცადლოთ ასანთი და დარჩება სამი ამ გვარი ოთხ-კუთხი.

3) რამდენი კატაა ოთახში.

შესაძლებელია ამ ნაირი ანგარიში მოახდინოს ვინმემ: ოთხ-კუთხეში თითო კატა—ეს 4 კატა; თითო კატის ჰირდაპირ სამ-სამი კატა—ეს 12 კატა; კატის კუდზეც თითო კატა—ეს კიდევ 16 კატა; ამ ანგარიშით სულ გამოვა $(4+12+16)$ —32 კატა. მაგრამ პრიულ შესცდება ბრძენი-მათემატიკოსი: ოთახში სულ ოთხი კატაა.

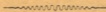
„ნაკადული“-ს რედაქციაში

და

წერა-კითხვის საზოგადოების წიგნის ძალაშიაში იქილება
შემდეგი წიგნები:

- 1) **ტომის თავგადასავალი**, — თბ. მარკ ტვენისა, თარგმ.
გრ. ყიფშიძისა, ფასი . . . . . 50 კ.
- 2) **რას გვიამბობს ოთახი**, — თბ. ავენარიუსისა, თარგმ.
გ. ჯაფარიძისა, ფასი . . . . . 20 კ.
- 3) **დასურათებული ასაწყობი ანბანი**, — ფასი . . . . . 1 მ. 20 კ.
- 4) **სკრუჯი და მარლეი**, — საშობაო მოთხრობა, ჩარლზ
დიკენსისა, თარგმანი ნინო ნაკაშიძისა, ფასი . . . . . 25 კ.
- 5) **დასურათებული საყმაწვილო მოთხრობები** ჰ. ჯ. ან-
დერსენისა, ერ. სეტ. ტომპსონისა, გ. ინსაინისა
და რ. კიპლინგისა, ფასი . . . . . 30 კ.
- 6) **ბავშვობა და სიყრმე**, — მოთხრობა ლევ. ტოლსტო-
ისა, თარგმ. ნინო ნაკაშიძისა, ფასი . . . . . 60 კ.
- 7) **ორი მხატვარი**, — თარგმანი დ. ავალიანისა, ფასი . . . . . 15 კ.
- 8) **სამშობლო ბუნების სარკე**, დასურათებული საყმა-
წვილო მოთხრობები, — ივანე ელიაშვილისა, ფასი. . . . . 30 კ.
- 9) **შობა**, მოთხრობა გურიის ცხოვრებიდან, — ნინო ნა-
კაშიძისა, ფასი . . . . . 5 კ.
- 10) **ახალგაზრდა მეფის სიზმარი და დევი** — ეგოისტი,
ორი მოთხრობა ოსკარ უაილდისა, თარგმ. ივ.
მაჭავარიანისა, ფასი . . . . . 5 კ.
- 11) **დათო**, — ირ. ევდოშვილისა, დიდების მაძიებელი,
თარგმ ალ. შანშიაშვილისა, ფასი . . . . . 5 კ.
- 12) **მოთხრობები**, — ლაგერლეფისა და სხვა უცხო მწერ-
ლებისა . . . . . 5 კ.
- 13) **იგავ-არაკნი**, — 125 დასურათებული, პატარა მო-
თხრობა, ავტორის სურათით, ალ. მირიანაშვილი-
სა, ფასი. . . . . 75 კ.

მინდობს ხელის მოწეობს

1914 წლის

„ნაკადულები“